



Sekretarijat
Savjeta
za konkurentnost

* Projekat podržan od strane Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD) u saradnji sa Vladom Ujedinjenog Kraljevstva: Unapređenje javno – privatnog dijaloga

PLAN RADA SAVJETA ZA KONKURENTNOST ZA 2025. GODINU

pripremio: Sekretarijat Savjeta za konkurentnost (SCC)

Podgorica, januar 2025. godine

I Savjet za konkurentnost

Savjet za konkurentnost je prepoznat kao važna vladina platforma za javno-privatni dijalog. Pod ovim nazivom, osnovan je juna 2017. godine i održano je 26 sjednica do sada (ovaj dokument biće razmatran i usvojen na 27. sjednici). Na sjednici Vlade Crne Gore, održanoj 07. decembra 2023. godine, još jednom je potvrđeno postojanje Savjeta i usvojena izmijenjena *Odluka o obrazovanju Savjeta za konkurentnost*, kojom je propisano da je **predsjednik Savjeta potpredsjednik Vlade za ekonomsku politiku i ministar ekonomskog razvoja**. Takođe, ovom Odlukom je izmijenjena struktura Savjeta za konkurentnost i povećan je broj članova sa 22 na 24, uz povećano učešće predstavnika javnog sektora, 15 u odnosu na ranijih 12, a u skladu sa novim sastavom Vlade. Posljednjom Odlukom o obrazovanju Savjeta za konkurentnost od 25.06.2024. godine ponovo je povećan broj članova Savjeta sa 24 na 25, pa je u **trenutnom sazivu Savjeta 15 predstavnika javnog sektora i 10 predstavnika privatnog sektora**.

Savjet usvaja godišnji plan koji predstavlja okvirni dokument i prepoznaje ključne teme za razmatranje po kvartalima. Predlog plana rada Savjeta izradio je Sekretarijat Savjeta za konkurentnost (SCC) na osnovu konsultacija sa članovima Savjeta, a imajući u vidu aktuelne teme važne za poslovni ambijent. Tokom pripreme Plana rada posebna pažnja posvećena je i analizi ključnih međunarodnih izvještaja koji se bave temom konkurentnosti ekonomije Crne Gore i to:

- *Tranzicioni izvještaju Evropske banke za obnovu i razvoj za 2024 – 2025. godinu*¹
- *Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore*²
- *Reformska agenda Crne Gore 2024-2027 za instrument EU za reforme i rast*³ u okviru Plana rasta EU za Zapadni Balkan.
- *OECD (2024), Western Balkans Competitiveness Outlook 2024: Montenegro, Competitiveness and Private Sector Development*⁴,
- Nova strategija Svjetske banke za unapređenje održivog rasta Crne Gore

Ključne preporuke iz navedenih izvještaja prikazani su kroz tačku III ovog dokumenta.

U kontekstu odgovora na izazove konkurentnosti, pripremljen je i Plan rada Savjeta za konkurentnost za 2025. godinu. Pored tema koje se nalaze u tabeli niže, članovi Savjeta imaju priliku prije svake sjednice da kandiduju dodatne teme za koje smatraju da je važno da se nađu na dnevnom redu sjednice. Važno je imati u vidu da Poslovnik o radu Savjeta propisuje da Savjet na jednoj sjednici može raspravljati o najviše 10 tema, dok se ostale teme dostavljaju na uvid, bez otvaranje diskusije na samoj sjednici. Komentari na teme koje su dostavljene na uvid se upućuju elektronskim putem SCC-u.

¹[bing.com/ck/a?!&p=7d1e74d75946747a16068979cc82312d069a59899a2e4b17fc2780cd0ed2ffa3JmItdHM9MTczMzk2MTYwMA&ptn=3&ver=2&hsh=4&fclid=1cad5e22-d632-6aae-2601-4c92d7836b6a&psq=ebrd+transition+report+for+montenegro+2024-2025&u=a1aHR0cHM6Ly93d3cuZWJyZC5jb20vcHVibGljYXRpb25zL3RyYW5zaXRpb24tcmVwb3J0LTlwMjQyNS1tb250ZW5lZ3Jv&ntb=1](https://www.bing.com/ck/a?!&p=7d1e74d75946747a16068979cc82312d069a59899a2e4b17fc2780cd0ed2ffa3JmItdHM9MTczMzk2MTYwMA&ptn=3&ver=2&hsh=4&fclid=1cad5e22-d632-6aae-2601-4c92d7836b6a&psq=ebrd+transition+report+for+montenegro+2024-2025&u=a1aHR0cHM6Ly93d3cuZWJyZC5jb20vcHVibGljYXRpb25zL3RyYW5zaXRpb24tcmVwb3J0LTlwMjQyNS1tb250ZW5lZ3Jv&ntb=1)

² https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/montenegro-report-2024_en

³ [Informacija o procesu pripreme Reformske agende Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast s Predlogom reformske agende Crne Gore 2024-2027 za Instrument EU za reforme i rast](#)

⁴ <https://doi.org/10.1787/ead1588e-en>

II Plan rada Savjeta za konkurentnost za 2025. godinu

	Tema	Aktivnost	Nosilac
I kvartal			
UNAPREĐENJE KONKURENTNOSTI I POSLOVNOG AMBIJENTA			
1.	Predlog plana rada Savjeta za konkurentnost za 2025. godinu	Usvajanje	SCC
2.	Izveštaj o radu Savjeta za konkurentnost za 2024. godinu	Usvajanje	SCC
3.	Ažurirani Akcioni plan za eliminisanje biznis barijera	Usvajanje	SCC
4.	Prezentacija Analize poslovanja crnogorske privrede za 2024. godinu	Upoznavanje	PKCG ⁵
5.	Prezentacija dokumenta „Analiza cijena i poslovanja trgovinskih preduzeća u Crnoj Gori - sektor prehrambenih proizvoda i bezalkoholnih pića“	Upoznavanje	PKCG
6.	Informacija o realizaciji Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2024 godinu Rodna analiza Programa za unapređenje konkurentnosti privrede	Upoznavanje	MER ⁶ SCC
7.	Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti – Naknade za roditeljsko odsustvo	Upoznavanje	UPCG ⁷
8.	Siva ekonomija – Implementacija ranijih prijedloga	Upoznavanje	UPCG
9.	Zloupotreba bolovanja – Reforma i transparentnost	Upoznavanje	UPCG
10.	Predlozi privrednih udruženja za poboljšanje poslovnog ambijenta u Crnoj Gori	Upoznavanje	privredna udruženja, članovi Savjeta
11.	Izveštaji radnih grupa koje funkcionišu u okviru Savjeta za konkurentnost	Upoznavanje	članovi Savjeta
II kvartal			
SUZBIJANJE NEFORMALNE EKONOMIJE			
1.	Godišnji izvještaj o realizaciji aktivnosti iz Programa za suzbijanje neformalne ekonomije u CG 2024-2026 za 2024 .godinu, sa novim akcionim planom za 2025 i 2026. godinu	Upoznavanje	MF ⁸
2.	Izveštaj o statusu realizacije aktivnosti iz Akcionog plana za eliminisanje biznis barijera za II kvartal 2025. godine	Usvajanje	SCC
3.	Prezentacija istraživanja „Poslovni ambijent u Crnoj Gori“	Upoznavanje	PKCG
4.	Izveštaj o poslovnom ambijentu 2023-2024	Upoznavanje	AMPK ⁹
5.	Izveštaj o implementaciji Akcionog plana Strategije reforme javne uprave za 2024.godinu, sa predlogom Akcionog plana 2025-2026.	Upoznavanje	MJU ¹⁰
6.	Program za unapređenje konkurentnosti privrede za 2025. godinu	Upoznavanje	MER

⁵ Privredna komora Crne Gore

⁶ Ministarstvo ekonomskog razvoja

⁷ Unija poslodavaca Crne Gore

⁸ Ministarstvo finansija

⁹ Američka privredna komora

¹⁰ Ministarstvo javne uprave

	Tema	Aktivnost	Nosilac
7.	Informacija o izradi Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnim zonama	Upoznavanje	MER
8.	Program za razvoj i promociju zanatstva za 2025. godinu	Upoznavanje	MER
9.	Predstavljanje Biznis agende UPGC: Unapređenje poslovanja kroz povezivanje privrede sa naučno-tehnološkim resursima i inovativnim institucijama – Strateška partnerstva sa Naučno-tehnološkim parkom Crne Gore, Fondom za inovacije i Tehnopolisom	Upoznavanje	UPGC
10.	Polugodišnji izvještaj o uključenosti privatnog sektora u proces izrade zakona za 2025. godine	Usvajanje	SCC
11.	Godišnja nagrada AMM najuspješnijim menadžerima, preduzetnicima i poslodavcima pod tradicionalnim institucionalnim pokroviteljstvom Vlade CG	Upoznavanje	AMCG ¹¹
12.	Predlozi privrednih udruženja za poboljšanje poslovnog ambijenta u Crnoj Gori	Upoznavanje	privredna udruženja, članovi Savjeta
13.	Izvještaji radnih grupa koje funkcionišu u okviru Savjeta za konkurentnost	Upoznavanje	članovi Savjeta
III kvartal			
REFORMA KOMPANIJSKOG PRAVA			
1.	Status Zakona o privrednim društvima	Upoznavanje	MER
2.	Status Zakona o registraciji privrednih i drugih subjekata i podzakonskih akata	Upoznavanje	MF
3.	Status realizacije preporuka iz Analize „Pravno institucionalni okvir za objedinjavanje registara i formiranje nove institucije za registraciju privrednih i drugih subjekata“.	Upoznavanje	SCC, PU ¹² , MF, MER
4.	Izvještaj o statusu realizacije aktivnosti iz Akcionog plana za eliminisanje biznis barijera za III kvartal 2025. godine	Usvajanje	SCC
5.	Informacija o aktivnostima na implementaciji Industrijske politike 2024-2028 (uključujući prezentaciju Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za implementaciju Industrijske politike za 2024. g i Akcionog plana za implementaciju Industrijske politike za period 2025-2026. g).	Upoznavanje	MER
6.	Povećanje prepoznatljivosti i pristupačnosti Jedinstvene kontakt tačke (JKT) unutar privatnog sektora	Upoznavanje	MER
7.	SCC i ekonomsko osnaživanje žena	Usvajanje	SCC
8.	Neophodnost unapređenja edukacije za liderske i menadžerske vještine u sektoru MSP	Upoznavanje	AMCG
9.	Predlozi privrednih udruženja za poboljšanje poslovnog ambijenta u Crnoj Gori	Upoznavanje	privredna udruženja, članovi Savjeta

¹¹ Asocijacija menadžera Crne Gore

¹² Poreska uprava

	Tema	Aktivnost	Nosilac
10.	Izveštaji radnih grupa koje funkcionišu u okviru Savjeta za konkurentnost	Upoznavanje	članovi Savjeta
IV kvartal			
ELIMINISANJE BARIJERA ZA POSLOVANJE			
1.	Izveštaj o statusu realizacije aktivnosti iz Akcionog plana za eliminisanje biznis barijera za IV kvartal 2025. godine	Usvajanje	SCC
2.	Godišnji izveštaj o realizaciji aktivnosti iz Programa za suzbijanje neformalne ekonomije u CG 2024-2026 za 2024.godinu	Upoznavanje	MF
3.	Prezentacija Bijele knjiga: Investiciona klima u Crnoj Gori 2025	Upoznavanje	SSICG ¹³
4.	Informacija o sprovedenim aktivnostima u cilju digitalne transformacije privrede Prezentacija projekta digitalne transformacije Privredne komore - Moja Komora	Upoznavanje	PKCG
5.	Informacija o realizaciji Programa za razvoj i promociju zanatstva za 2025. godinu	Upoznavanje	MER
6.	Izveštaj o realizaciji Plana pune implementacije transakcionih javnih elektronskih servisa na nacionalnom i lokalnom nivou 2025-2027.	Upoznavanje	MJU
7.	Godišnji izveštaj o uključenosti privatnog sektora u proces izrade zakona za 2025. godinu	Usvajanje	SCC
8.	Nacionalna AI konferencija	Upoznavanje	AMCG
9.	Nacionalna konferencij liderki	Upoznavanje	AMCG
10.	Informacija o realizaciji projekta Ubrzanje investicija („Accelerating Investment in Montenegro“ - AIM)	Upoznavanje	MIA ¹⁴
11.	Predlozi privrednih udruženja za poboljšanje poslovnog ambijenta u Crnoj Gori	Upoznavanje	privredna udruženja, članovi Savjeta
12.	Izveštaji radnih grupa koje funkcionišu u okviru Savjeta za konkurentnost	Upoznavanje	članovi Savjeta

¹³ Savjet stranih investitora Crne Gore

¹⁴ Agencija za investicije Crne Gore

III Ključne poruke međunarodnih izvještaja o konkurentnosti crnogorske ekonomije

Tranzicioni izvještaj Evropske banke za obnovu i razvoj za 2024 – 2025. godinu:

1. Strukturne fiskalne reforme su ključne za zdrave javne finansije. To uključuje jačanje upravljanja prihodima, poboljšanje usmjeravanja socijalnih izdavanja, ograničavanje rasta zarada u javnom sektoru i poboljšanje nadzora nad preduzećima u državnom vlasništvu.
2. Očuvanje operativne nezavisnosti i institucionalnog kredibiliteta Centralne banke Crne Gore je od suštinskog značaja.
3. Unapređenje okvira za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma (AML/CFT). Veliki prilivi u sektor nekretnina znače da je potrebno rješavati rizike od prekograničnog pranja novca.

U dijelu koji se odnosi na strukturne reforme navodi se, između ostalog:

- Plan rasta za zemlje Zapadnog balkana će podržati reforme u Crnoj Gori. Prema **Planu rasta Evropske unije**, Crna Gora bi mogla da dobije 383,5 miliona evra, pod uslovom da sprovede reforme predložene u reformskom okviru. Glavne oblasti fokusa ovog okvira su: vladavina prava i osnovna ljudska prava, borba protiv korupcije, sigurnost digitalne infrastrukture i povećanje efikasnosti javnih usluga, sajber bezbjednost, politike dekarbonizacije, poboljšanje poslovnog okruženja i razvoj ljudskog kapitala.
- **Napori za poboljšanje poslovnog okruženja su intezivirani.** U martu 2024. godine, Savjet za konkurentnost odobrio je akcioni plan koji ima za cilj uklanjanje 11 glavnih biznis barijera za poslovanje do 2026. godine. Rad preduzeća trenutno ometaju neformalnost, neefikasnost, kašnjenja u administrativnim procesima, prekomplikovan pravni okvir i administrativni teret parafiskalnih nameta, kao i nezadovoljavajuću kvalitet e-usluga. Dodatni izazovi uključuju nedostatak transparentnosti u donošenju odluka, proizvoljno tumačenje i primjena zakona od strane javnih vlasti, kao i ograničen pristup finansijama za mala i srednja preduzeća.
- **Suzbijanje neformalne ekonomije je započeto.** Vladin Program i akcioni plan za suzbijanje neformalne ekonomije za period 2024-2026. godine je usvojen decembra 2023. godine. Plan sadrži aktivnosti koje se fokusiraju na saradnju između centralnih i lokalnih vlasti, kao i prevenciju i suzbijanje neformalnih aktivnosti. Plan takođe uključuje analizu funkcionalnosti inspeksijskih službi. Međutim, još uvijek nedostaje efikasan mehanizam za praćenje sprovođenja.

Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore ističe, između ostalog, sljedeće oblasti za unapređenje:

- Donijeti i primijeniti izmjene i dopune Zakona o slobodnom pristupu informacijama, u skladu s principima dobre javne uprave i uvođenje mjera za smanjenje velikog broja zahtjeva za slobodan pristup informacijama i povezanih žalbi.
- Izmijeniti i primijeniti Zakon o državnim službenicima i namještenicima i Zakon o lokalnoj samoupravi kako bi se osiguralo da zapošljavanje bude u skladu sa principima zasluga, kompetentnosti i transparentnosti.
- Uspostaviti jedinstven, sveobuhvatan i transparentan sistem za planiranje i upravljanje kapitalnim investicijama.

- Nastaviti implementaciju digitalnih usluga za mikro, mala i srednja preduzeća i dati prioritet razvoju i implementaciji interaktivne platforme e-uprave za transakcione elektronske usluge.
- Poboljšati program za dualno srednje stručno obrazovanje i obuku i tercijarno obrazovanje u bliskoj saradnji sa poslovnim udruženjima, kao i obezbjeđivanje učenja zasnovanog na radu.
- Poboljšati institucionalno i regulatorno okruženje za zelenu tranziciju i povećavanje energetske otpornosti usvajanjem nacionalnog energetskog i klimatskog plana i implementacijom zakonodavstva koje se tiče energetske efikasnosti.
- Usvojiti i sprovesti dodatne fiskalne mjere, koje bi pomogle postizanju budžetskog deficita ispod 3% BDP-a, i javnog duga koji bi se približavao 60% BDPa do 2026. godine.
- Implementirati Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti za formiranje Fiskalnog savjeta, uz obezbjeđivanje pune transparentnosti u izboru članova Savjeta.
- Preporučeno je da Crna Gora pojača napore u zaključivanju bilateralnih sporazuma iz oblasti socijalnog osiguranja sa svim državama članicama EU i sa najmanje pet dodatnih država članica u narednoj godini.
- U 2025. godini, Crna Gora bi posebno trebala da nastavi usklađivanje sa pravnom tekovinom EU u vezi sa kretanjem kapitala i plaćanjima, uključujući sticanje prava svojine od strane državljana EU, kao i da dodatno ojača nadzor nad sprječavanjem pranja novca u nefinansijskom sektoru, posebno u visokorizičnim oblastima kao što su igre na sreću, daljim izmjenama Zakona o igrama na sreću i Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma.
- U 2025. godini, od Crne Gore se očekuje da se posebno fokusira na povećanje nivoa transparentnosti u pogledu javnih nabavki ugovorenih na osnovu međudržavnih sporazuma, smanjenje broja postupaka javnih nabavki bez objavljivanja obavještenja o ugovoru, kao i na postizanje pune usklađenosti sa pravilima i principima javnih nabavki EU u svim slučajevima.
- Crna Gora u 2025. godini treba da završi, usvoji i započne sa sprovođenjem Zakona o privrednim društvima, odnosno da završi usklađivanje sa pravnom tekovinom EU, uključujući upotrebu digitalnih instrumenata i procesa; prekogranične operacije (spajanja, podjele, konverzije) i podsticanje dugoročnog angažovanja akcionara. Dodatno, istaknuto je da je potrebno izvršiti konverziju dokumenata i informacija evidentiranih u nacionalnom poslovnom registru u jedan format koji će sadržati strukturirane podatke, odnosno koji je moguće pretraživati, kao i obezbijediti tehničku spremnost za povezivanje nacionalnog poslovnog registra sa EU poslovnim registrom (BRIS sistem).
- Crna Gora bi posebno trebala da obrati pažnju na usvajanje novog Zakona o zaštiti konkurencije i novog Zakona o kontroli državne pomoći, omogućavajući dalju usklađenost sa pravnom tekovinom EU. Takođe, Crna Gora treba da završi i sprovede plan za osiguranje finansijske nezavisnosti Agencije za zaštitu konkurencije.
- Za naredni period EK ukazuje da je neophodno osigurati apsorpciju sredstava iz IPARD II programa, kao i intenzivirati sprovođenje IPARD III programa. Takođe, nužno je nastaviti implementaciju Akcionog plana za usklađivanje sa pravnom tekovinom EU, uspostavljanje Agencije za plaćanja i usvajanje zakonodavstva vezanog za isto.
- Potrebno je završiti Nacionalni energetski klimatski plan i započeti njegovu primjenu u skladu sa energetskim i klimatskim ciljevima Energetske zajednice. Dodatno, potrebno je usvojiti Zakon o energetici, kao i transponovati Integracioni paket električne energije, ali i Zakon o sigurnosti snabdijevanja naftnim derivatima i odrediti organ za skladištenje strateških rezervi.

- Preporučeno je povećanje broja zaposlenih u Poreskoj upravi do nivoa koji je potreban za djelotvorno i efikasno poslovanje, uključujući borbu protiv korupcije, kao i obezbjeđivanje obuka u oblasti poreske inspekcije i procjene rizika. Takođe, potrebno je jačanje tehničkih kapaciteta i infrastrukture potrebne za primjenu IT sistema EU, kao što su Sistem za praćenje i kontrolu kretanja akciza (EMCS) i Sistem razmjene informacija o PDV-u (VIES), kao i IT sistema potrebnih za poresku saradnju i razmjenu informacija u oblasti direktnog oporezivanja.
- Crna Gora u 2025. godini treba da nastavi sa sprovođenjem nove Industrijske politike u saradnji sa relevantnim zainteresovanim stranama; da dovrši usklađivanje zakonodavstva sa Direktivom o borbi protiv zakašnjelih plaćanja, kroz Zakon o rokovima izmirenja novčanih obaveza u IV kvartalu 2024., kao i da nastavi sa adresiranjem poslovnih barijera koje su identifikovane od strane Savjeta za konkurentnost.
- U 2025. godini, Crna Gora treba naročito da posveti pažnju: unapređenju sprovođenja ažuriranog Akcionog plana za Poglavlje 22, jačanju administrativnih kapaciteta u izradi i sprovođenju politika relevantnih za ekonomsku i socijalnu koheziju zemlje i njenu regionalnu konkurentnost, uključujući jačanje međuinstitucionalne koordinacije i strukturiranog dijaloga sa socijalnim partnerima i civilnim društvom, koje treba uključiti u izradu politika, sprovođenje, nadgledanje i u evaluaciju. Takođe, treba raditi na temeljnoj listi infrastrukturnih projekata bez obzira na izvor finansiranja, zajedno sa okvirom za strateške orijentacije i politike po sektorima, uz unapređenje u dijelu pripreme projekata, sprovođenja javnih nabavki i implementacije u skladu sa EU i međunarodnim standardima.

OECD (2024), Western Balkans Competitiveness Outlook 2024: Montenegro, Competitiveness and Private Sector Development - glavne preporuke i smjernice za Crnu Goru odnose se na sljedeće oblasti:

1. **Ojačati upravljanje privrednih društava u državnom vlasništvu** - Crna Gora ima oko 50 preduzeća u državnom vlasništvu koja funkcionišu bez jasne vlasničke politike, što sprečava profesionalizaciju upravljanja. Nedostatak nezavisnosti odbora i političko miješanje u imenovanje direktora, kao i loši finansijski rezultati, ukazuju na strukturne probleme koji ometaju efikasno raspoređivanje resursa i narušavaju fer konkurenciju.
2. **Poboljšati energetska snabdijevanje** uz povećanje napora za smanjenje emisije ugljen-dioksida. Zbog neadekvatne infrastrukture, tržište prirodnog gasa je nedovoljno razvijeno, kapacitet za obnovljive izvore energije je ograničen, a zavisnost od termoelektrana i nepoštovanje propisa o velikim sagorjevačima dovodi u pitanje mogućnost ispunjavanja preuzetih obaveza o ukidanju fosilnih goriva.
3. **Unapređenje digitalizacije javnih usluga usmjerenih ka privredi i stanovništvu, stavljajući siber bezbjednost na prvo mjesto.** Digitalizacija vladinih usluga u Crnoj Gori usporena je zbog nedostatka kapaciteta u javnom sektoru i ograničene digitalne pismenosti društva. Tehnički problemi u sistemu razmjene podataka i kašnjenja u povezivanju registara otežavaju digitalizaciju, dok nedavni sajber napadi ukazuju na potrebu za većim ulaganjem u sajber bezbjednost i resurse.
4. **Reformisati poresku politiku kako bi se povećali prihodi i podržala konkurentnost ekonomije,** proširujući poresku osnovicu kroz unapređenje okvira za obračun poreza na dohodak fizičkih lica i poreza na dobit pravnih lica, te povećanje poreza na zdravlje i zaštitu životne sredine. Takođe, neophodno je implementirati smjernice za digitalno oporezivanje, uključujući digitalne platforme u

prikupljanje PDV-a, kako bi se smanjili administrativni troškovi i osigurala efikasnost, uz restrukturiranje sistema poreza na dohodak i socijalnih doprinosa usled demografskih izazova.

Svi identifikovani izazovi konkurentnosti su prepoznati i strateškim dokumentima Vlade Crne Gore, te se sprovode odgovarajući reformski procesi, koji su u različitim fazama implementacije. Svakako najznačajniji dokument za praćenje realizacije je **Reformska agenda Crne Gore 2024-2027 za instrument EU za reforme i rast u okviru Plana rasta EU za Zapadni Balkan**. Dokument ima za cilj ubrzanje ekonomske konvergencije Crne Gore prema prosjeku Evropske unije i sprovođenje neophodnih reformi kako bi se ubrzala integracija u EU. Reformska agenda sadrži 32 prioritetne reformske mjere u okviru četiri oblasti politika. U nastavku su prikazani ključni sektori i prioriteti koji čine osnov Reformske agende.

- **Poslovno okruženje i razvoj privatnog sektora.** Jedan od glavnih ciljeva Reformske agende je poboljšanje poslovnog okruženja kako bi se stimulisao razvoj i konkurentnost privatnog sektora. Planirane reforme uključuju pojednostavljenje administrativnih procedura, smanjenje regulatornih prepreka za poslovanje, smanjenje neformalne ekonomije, te reforme u oblasti upravljanja državnim preduzećima, sistema javnih nabavki i povećanja efikasnosti inspeksijskih službi. Kroz ove mjere, cilj je povećanje konkurentnosti crnogorske privrede, podsticanje preduzetništva, otvaranje novih radnih mjesta, kao i podsticanje istraživanja i inovacija. Posebna pažnja posvećuje se smanjenju birokratskih barijera i unapređenju transparentnosti poslovnog okruženja.
- **Digitalna i energetska/zelena tranzicija** je ključna komponenta modernizacije crnogorskog društva i ekonomije. Reformska agenda predstavlja osnovu za razvoj digitalne infrastrukture, unapređenje digitalne sigurnosti i integraciju Crne Gore u globalne digitalne tokove. Prioritet su reformske mjere koje će znatno unaprijediti digitalnu infrastrukturu i usluge. Ključne aktivnosti biće usmjerene na: implementaciju 5G mreža, unapređenje bezbjednosti širokopojasne mreže, digitalizaciju javnih usluga kroz punu primjenu elektronskog potpisa i digitalnog identitetskog novčanika, kao i uspostavljanje sveobuhvatnog okvira za sajber bezbjednost. Takođe, energetska tranzicija je prioritet, sa posebnim fokusom na razvoj održivih izvora energije i smanjenje zavisnosti od fosilnih goriva. Prioritet je stavljen na reforme energetskog sektora kroz unapređenje energetske efikasnosti, paket integracije električne energije, smanjenje energetskog siromaštva, sprovođenje mehanizma za određivanje cijene za emisiju ugljenika, trgovinu emisionim jedinicama sa ciljem dekarbonizacije sektora, intenziviranje aktivnosti za smanjenje upotrebe fosilnih goriva u saobraćaju, promociju e-mobilnosti i razvoj obnovljivih izvora energije, kao i unapređenje infrastrukturnih kapaciteta radi povezivanja sa susjednim energetskim sistemima. Ove mjere usklađene su sa ciljevima EU o dostizanju klimatske neutralnosti do 2050. godine, opštim zelenim dogovorom i energetskom politikom EU.
- **Razvoj ljudskog kapitala** je od suštinske važnosti za dugoročni prosperitet Crne Gore. Kako bi postala dio jedinstvenog tržišta znanja i vještina EU, razvijen je niz ključnih reformskih mjera kao podsticaj razvoju ljudskog kapitala. Ova komponenta Reformske agende uključuje reforme u obrazovanju, profesionalnoj obuci i povećanju zaposlenosti. Preciznije, mjere sadržane u ovoj oblasti reflektuju se uglavnom kroz unapređenje mogućnosti za zapošljavanje, podršku za aktivaciju, reformu socijalnih i sistema dječije zaštite, ulaganje u sve nivoe obrazovanja i digitalno obrazovanje. Cilj je poboljšanje kvaliteta obrazovanja, unapređenje vještina radne

snage i podizanje socijalne uključenosti. Kroz investiranje u ljudski kapital, Crna Gora će biti u stanju da poveća svoju konkurentnost na evropskom tržištu rada i smanji nezaposlenost.

- **Vladavina prava i temeljna prava** čine osnovu stabilnog i demokratskog društva kojem Crna Gora teži. Reformska agenda stavlja poseban akcenat na borbu protiv korupcije, jačanje nezavisnosti sudstva i unapređenje transparentnosti u javnim institucijama. Ove mjere su neophodne za postizanje političke stabilnosti i privlačenje investicija, kao i za ispunjavanje kriterijuma za članstvo u Evropskoj uniji. Takođe, posebna pažnja je posvećena zaštiti ljudskih prava, uključujući prava manjina, rodnu ravnopravnost i slobodu izražavanja. Preciznije, ključni ciljevi u oblasti temeljnih prava odnose se na osiguranje vladavine prava i realizaciji/ostvarivanju završnih mjerila iz poglavlja 23 i 24, posebno u oblastima sudstva, borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, te slobode izražavanja i medija. Fokus je na unapređenju pristupa pravosuđu, promociju nezavisnosti, autonomije nepristrasnosti i odgovornosti pravosuđa i tužilaštva vraćanje povjerenja u sudstvo kako bi se osigurala pravna sigurnost kao preduslov za ekonomsku aktivnost. U oblasti demokratije, ključne reforme imaju za cilj unapređenje vladavine prava kroz usvajanje novog, sveobuhvatnog i harmonizovanog pravnog okvira za sprovođenje izbora, dok u dijelu koji se odnosi na pravosuđe u fokusu su imenovanja na visokim pozicijama, unapređenje rezultata istraga, potvrđenih optužnica i pravosnažnih presuda u slučajevima organizovanog kriminala. Pored toga, planirano je jačanje kapaciteta u borbi protiv organizovanog kriminala, smanjenje nasilja u porodici, sprovođenje preporuka Evropskog komiteta za prevenciju torture, efikasna primjena Zakona o zaštiti jednakosti i zabrani diskriminacije i usklađivanje vizne politike sa standardima EU.

Nova strategija Svjetske banke za unapređenje održivog rasta Crne Gore predviđa podršku održivom ekonomskom rastu i poboljšanju klimatske otpornosti. Okvir partnerstva sa Crnom Gorom za period 2025-2029. promoviše održivo upravljanje prirodnim resursima, prilagođavanje klimatskim promjenama i zaštitu prirodnih područja, što će sve poboljšati ukupni kvalitet života, unaprijediti javno zdravlje i povećavati privlačnost Crne Gore kao turističke destinacije. Strategija Svjetske banke za Crnu Goru odražava opredijeljenost za jačanje rasta vođenog privatnim sektorom, uz pružanje podrške za zelenu tranziciju zemlje. Fokusiranjem na povezanost, održivi turizam i usluge, obnovljive izvore energije i olakšanje pristupa finansiranju, cilj je pomoći Crnoj Gori da ubrza svoju ekonomsku integraciju i izgradi otporniju i održiviju budućnost u skladu s njenim aspiracijama za pridruživanje EU.